

Rassegna degli Archivi di Stato, 62, 1–3(2002)

Iako se ovaj broj odnosi na 2002. godinu, njegovo je tiskanje završeno tek u veljači 2004., pa prikaz članaka donosimo u ovom *Vjesniku*.

U članku *Diplomatika Marchesi iz Državnoga arhiva u Sieni (Il diplomatico Marchesi dell'Archivio di Stato di Siena)* Daniele Mazzolaio donosi sadržaj fonda Marchesi iz Državnoga arhiva u Sieni. Omobono Marchesi, redovnik-benediktinac rodom iz Cremona, preuzeo je brigu o Salvatoreu Gabrielliju, koji je kao dijete ostao siročić, poslao ga na studij, gdje je ovaj postao predstojnik katedre za čovjekovu anatomiju Sveučilišta u Sieni. Vjerojatno je preko njega u Državnom arhivu u Sieni završio fond Gabrielli–Marchesi, koji sadržava dokumente i pergamente iste vrste kao i oni iz Nadbiskupijskoga arhiva u Sieni. Oni su skupljeni u četiri svežnja, među kojima se na 84 pergamenta nalazi jezgra diplomatskoga sadržaja između 1504. i 1797. godine. Sam je Marchesi za francuske vladavine napustio red i živio u Sieni (popis bivših redovnika iz 1813.). Nije poznato kako je došao u posjed ovih pergamenata i dokumenata, a razlog da su oni završili kod liječnika Gabriellija vjerojatno je njihova trajna povezanost, iako je univerzalni nasljednik Marchesijevih dobara bila njegova nećakinja Josipa. Svakako, oni su kupnjom 1949. godine završili u Državnom arhivu u Sieni. U članku se ukratko opisuje oko 120 crkvenih dokumenata iz fonda Marchesi, dok je diplomatika (84 pergamenta) detaljno opisana, te su na kraju članka doneseni i registri za svaki pojedini pergament.

Rosalia Amico donosi članak *Ured građanske inženjerije Pise i njegov arhiv (L'ufficio del genio civile e il suo archivio)*, u kojem opisuje samu instituciju građanske inženjerije, njezinu organizaciju na području Pise, službu melioracije, cestovnu službu, mreže željeznice i tramvaja. Zatim se donosi ustroj Ureda između 1889. i prvih godina 20. stoljeća. Slijedi poglavlje o službi vodoprivrede, vodovodnim zadrugama i Uredu za rijeke i kanale, potom se govori o koncesijama, uporabi javnih voda i ugovorima, službi za poplave i hidrografskoj službi. U nastavku je riječ o specijalnom uredu građanske inženjerije za sistematizaciju rijeke Arno i njezinih pritoka, internoj navigaciji i plovnom Kanalu Pisa–Livorno. Deseto poglavlje govori o javnim, sveučilišnim, spomeničkim i crkvenim građevinama. Nakon toga su poglavlja o službi nadzora nad djelima koje je napravila lokalna uprava, zatim pomorskoj službi, izvođenju javnih državnih radova. Članak završava ustrojem Ureda između 1938. i 1946. te popisom staroga (prije 1886.) i novoga arhiva Ureda građanske inženjerije. Većim dijelom arhiv Ureda građanske inženjerije predan je 1986. Državnom arhivu Pise, a stariji dio već prije 1957. Za II. svjetskoga rata arhiv je bio prilično oštećen, tako da je više puta nanovo sređivan.

Članak *Pravda i milosrđe: nastanak zatvora u jednoj rubnoj pokrajini Papinske države (Giustizia e misericordia: nascita della prigione in una regione periferica dello Stato Pontificio)* Marie Grazie Pancaldi govori o nastanku zatvora u papinskoj »Marchi« tijekom Druge restauracije. Poticaj je dobiven iz *motu proprio* pape Pija VII. od 6. VII. 1816. Konačni oblik trebao je biti napravljen proglašenjem kaznenoga zakonika, ali je tek kompletiran Zakonik o građanskom postupku 12. XI. 1817. Članak najprije govori o nastanku zatvora općenito, zatim o državnoj organizaciji ove rubne regije, komunalnoj upravi, pravosudnom uređenju (civilnom i kaznenom) i o povijesti propisivanja kaznenoga sustava.

Caterina Del Vivo u članku *Pojedinac i njegovi tragovi. Osobni arhivi kroz iskustvo Suvremenoga arhiva »A. Bonsanti« Kabineta Vieusseux (L'individuo e le sue vestigia. Gli archivi delle personalità nell'esperienza dell'archivio contemporaneo »A. Bonsanti« del Gabinetto Vieusseux)* govori o iskustvu susreta s osobnim arhivom i o nedoumicama koje imaju arhivisti pred njegovim sređivanjem. Razmišljanje s natuknicama o sređivanju zanimljivo je za svakoga tko se nađe pred zadatkom sređivanja nekoga osobnog fonda u arhivu.

U članku *Doprinos arhivista Talijanskoj enciklopediji znanosti, literature i umjetnosti (Il contributo degli archivisti alla Enciclopedia italiana dei scienze, lettere ed arti)* Alessandro

Cavaterra pokazuje nezaobilaznu ulogu arhivista pri stvaranju jednoga takvog projekta kao što je ozbiljna enciklopedija. Autori su enciklopedije Giovanni Gentile i Giovanni Treccani, a izdana je 1929.–1937.; već se od 1934. počela dopunjavati, a prvi dodatak (apendiks) napravljen je već 1938. Takvih je dodataka (uz ponovljena izdanja) do 2000. bilo šest. Da bi ona bila što potpunija i kvalitetnija, surađivali su mnogi arhivisti na različitim poljima. Tako se u članku navode oni koji su dali najveći doprinos i najaktivnije sudjelovali u njezinu nastanku na polju povijesti, diplomatike, paleografije, genealogije, kronologije itd., a na poseban način, naravno, arhiva i arhivistike. U dodatku su na 25 stranica poimence doneseni arhivisti koji su sudjelovali, s temama i predmetima koje su obradili u *Enciklopediji*.

Alessandra Argiolas i Carla Ferrante obrađuju temu *Autonomija i ponovni procvat Sardinije u ispravama Državnoga arhiva u Cagliariju (L'autonomia e la rinascita della Sardegna nelle carte dell'Archivio di Stato di Cagliari)*. Riječ je o dvama ključnim fondovima za noviju povijest Sardinije: »Visoki komesarijat za Sardiniju« (1944.–1949.) i »Regionalno Vijeće Sardinije« (1944.–1949.). Gradivo je u Državni arhiv u Cagliariju preuzeto 1968.–1969. Pri sređivanju su nađeni i spisi o aktivnosti »Odbora«, sastavljenoga od šest različitih predstavnika iz redova antifašista, koji su djelovali 1944.–1945. kao utemeljitelji ideje o autonomiji Sardinije. Osim navedenih fondova za proučavanje ove materije vrijedno je služiti se i fondovima »Prefektura Cagliarija«, »Okružno državno odvjetništvo Cagliarija«, »Financijska direkcija Cagliarija«, »Questura Cagliarija«, »Povjereništvo Javne policije Carbonije«, »Povjereništvo Javne policije Iglesiasa«, »Upravno regionalno povjerenstvo javnih radova«, »Ured građanske inženjerije«, koji se odnosi na Monserrato i Santa Giustu, te »Zbirkom Carlo Mastio«, iako je ona privatnoga karaktera. Na kraju članka donosi se inventar fonda Regionalnoga vijeća Sardinije (1944.–1949.).

U članku Arheologija spisa poduzeća. »Arhiv proizvoda« (L'archeologia del documento d'impresa. L'»archivio del prodotto») Antonella Bilotto govori o svojim »iskapanjima« po arhivima, dokumentacijskim centrima, bibliotekama, internim fototekama poduzeća i muzejima da bi se pronašli spisi poduzeća vrijedni arhivskoga čuvanja. Poduzeće je proizvođač budućnosti i različiti su sadržaji koje o njemu i njegovu radu treba sačuvati. Stoga je potrebno pažljivo odvagnuti koje je dokumente potrebno trajno, a koje samo privremeno čuvati.

Studijski dan u organizaciji Vrhovnoga arhivističkoga nadzorništva za Toskanu i Državnoga arhiva u Firenci održan je u Firenci 16. svibnja 2002. Obradio je temu *Javno i privatno u ispravama Schiff Giorgini. Od rasipanja do pohranjivanja pri Državnom arhivu u Firenci*. Kroz šest referata, koje su iznijeli Rosalia Manno Tolu i Maria Grazia Pastura, Paola Benigni, Alessandro Breccia, Romano Paolo Coppini, Emilio Capannelli te Giuseppe Nicoletti, obrađen je obiteljski fond Schiff Giorgini iz Državnoga arhiva u Firenci.

U rubrici *Kronike* donesen je izvještaj o studijskom danu na temu *Mreža arhiva i biblioteka provincije Pistoia. Perspektive i razvoj (La rete degli archivi e delle biblioteche della provincia di Pistoia. Prospettive e sviluppi)* (Pistoia, 29. I. 2002.).

Slijedi izvještaj o internacionalnom studijskom seminaru u Firenci: *Povijesno-odgojni arhivi i njihova informatička dostupnost (Archivi storico-educativi e loro accessibilità informatica)*, a u Vicenzi je u listopadu održan seminar *Komunalne uprave na sjeverno-jadranskom području u suvremeno doba. Stanje studija i perspektive za istraživanje (Le amministrazioni comunali nell'area alto-adriatica in età contemporanea. Stato degli studi e prospettive di ricerca)*, na kojem su osim talijanskih sudjelovali i austrijski, hrvatski (dr. Vicko Kapitanović sa Splitskoga sveučilišta) i slovenski predavači.

Na kongresu u Rimu 6.–8. studenoga 2002. obrađivala se tema *Između države i civilnoga društva: Ministarstvo unutarnjih poslova, prefektura, lokalne autonomije. Povijesna dimenzija, razvojni procesi, sadašnje stanje (Tra Stato e società civile: Ministero d'interno, prefetture, autonomie locali. Dimensione storica, processi evolutivi, assetto attuale)*, koja je zanimljiva i za naše arhiviste, jer se i kod nas javljaju slična pitanja i problemi.

Rubrika *Bilješke i komentari (Note e commenti)* donosi stručne članke: *Pravo autora nad državnim dokumentima (Il diritto d'autore sui documenti dello Stato)* Renata Borrusa; *Priroda i struktura dosjea (Natura e struttura del fascicolo)* Giorgette Bonfiglio Dosio i *Prijedlog održavanja za Državni arhiv u Viterbu. Upute za pravilnu intervenciju odprašivanja (Progetto di manutenzione per l'Archivio di Viterbo. Linee guida per un corretto intervento di spolveratura)* Donatelle Matè, Alene Ruschioni i Tiziane Fabris.

U *Dokumentaciji (Documentazione)* donosi se izvještaj o 31. međunarodnoj konferenciji Okrugloga stola o arhivima (CITRA) *Ideja arhiva u javnom mišljenju*, održanoj u Marseilleu 13.–15. studenoga 2002., te *Rezolucija*, koja je poslana s toga skupa.

Rubrika *Propisi i inventari (Ordinamenti e inventari)* donosi sedam inventara: državnih arhiva u Cosenzi, Latini, Napulju, Pescari, Piacenzi, Trstu i Arhivskoga nadgledništva za Abruzzo.

Slijede *Bibliografske novosti*, prikazi knjiga zanimljivih s arhivističkoga stanovišta i knjiga koje su poslana na adresu Uredništva.

Pri kraju zbornika navedena je *Organizacija državnih arhiva*, gdje se donosi struktura arhivske službe u Italiji, od Generalnoga predsjedništva, preko Komisija, Centralnoga državnog arhiva i Arhivskih nadzorništava do Državnih arhiva, nabrojenih po abecednom redu.

U dodatku su objavljene tematski sređene publikacije svih talijanskih državnih arhiva i one koje se tiču arhivistike.

Ivan Dovranić